

***Рожнова Вікторія Василівна,***  
*професор кафедри кримінального процесу*  
*Національної академії внутрішніх справ,*  
*кандидат юридичних наук, доцент*

## СУБ'ЄКТИ ЗАТРИМАННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 208 КПК УКРАЇНИ

Питання про правову природу та сутність затримання було і залишається одним із найбільш дискусійних у теорії кримінального процесуального права. Свого часу у процесуальній літературі затримання розглядалося і як захід кримінально-процесуального примусу, і як слідча дія, і як інтегроване поєднання елементів примусу та одержання доказової інформації. Ще у період дії КПК України 1960 року законодавець, нібито підводячи підсумок тривалій теоретичній суперечці щодо правової природи затримання, законом України від 21 червня 2001 року відніс затримання

підозрюваного до системи запобіжних заходів, назвавши його тимчасовим (ч. 2 ст. 149) [1, с. 147]. Надалі, в процесі реалізації Концепції реформування кримінальної юстиції України, інститут затримання також зазнав реформування і у нормах чинного КПК України 2012 року представ у значно оновленій нормативній моделі.

Як вказується в одному з науково-практичних коментарів КПК України, затримання особи у новому українському кримінальному процесі - це тимчасовий запобіжний захід (ч. 2 ст. 176 КПК), який має дві форми: 1) затримання особи на підставі ухвали слідчого судді, суду з метою приводу (статті 187-191 КПК); 2) затримання особи без ухвали слідчого судді, суду (статті 207-213 КПК) [2, с. 431]. Затримання особи без ухвали слідчого судді, суду є другою і основною формою (видом) тимчасового запобіжного заходу в українському кримінальному процесі, мета якого полягає у тому, щоб припинити кримінально протиправне діяння особи, попередити її уникнення від слідства і суду, запобігти фальсифікації нею доказів та іншим спробам завадити кримінальному провадженню [2, с. 452].

Тривалий час у процесуальній літературі затримання підозрюваного трактувалось як початковий етап тримання під вартою. Такий підхід, безперечно, розкриває сутність цього заходу, однак не вичерпує його за змістом. У системі кримінальної процесуальної діяльності по затриманню особи, підозрюваної у вчиненні злочину, позбавлення свободи такої особи виступає лише одним із її етапів. Як до, так і після поміщення особи в ІТТ виконується ряд дій, передбачених кримінальним процесуальним законом, які у своїй сукупності становлять окремий елемент кримінальної процесуальної діяльності, а норми, що регулюють їх виконання - правовий інститут затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину.

Спроби дослідження системи кримінальної процесуальної діяльності по затриманню особи, підозрюваної у вчиненні злочину, здійснювались у процесуальній літературі (цим питанням присвячені роботи таких учених, як Д. Я. Мирський, В. М. Григор'єв, І. Л. Петрухін, Н. В. Глинська, О. Г. Шило, О. І. Білоусов, С. М. Смоков, А. К. Чернова та ін.). Не вдаючись до їх детального дослідження, можна зазначити, що усі вони засвідчують комплексність, системність відповідної діяльності, виконуваної різними суб'єктами.

Так, перш ніж помістити особу, підозрювану у вчиненні злочину, до ІТТ, вона має бути затримана (у випадках, передбачених законом), тобто фізично захоплена, коли вона силою або через підкорення наказу змушена залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою (ст. 209 КПК України). Суб'єктами вчинення цих дій є уповноважені службові особи (у визначенні ч. 3 ст. 207 КПК України ними є особи, яким законом надано право здійснювати затримання). Наряду із слідчим і прокурором, яким це право надане КПК України, правом затримувати осіб наділені й інші службові особи відповідно до Законів України «Про міліцію», «Про Службу безпеки

України» та ін. Система дій, що охоплюється цим етапом затримання і виконується відповідними суб'єктами затримання, включає в себе не тільки безпосередньо фізичне затримання особи, а й її поверхневий огляд (що здійснюється на підставі Законів України «Про міліцію», «Про Службу безпеки України» та ін., відповідні норми яких також є частиною кримінального процесуального законодавства України згідно із ч. 2 ст. 1 КПК України), вилучення зброї та інших предметів заборонених у вільному обігу та іншого майна відповідно до ст. 168 КПК України, а також доставлення до органу досудового розслідування. У правозастосовній практиці у переважній більшості випадків ці дії здійснюються не прокурором і слідчим, а іншими уповноваженими службовими особами (патрульними міліціонерами, оперуповноваженими, тощо).

Надалі коло суб'єктів затримання звужується, оскільки після доставлення особи до органу досудового розслідування і до складання протоколу затримання необхідно з'ясувати обставини суспільно небезпечного діяння, здійснити його кваліфікацію, з'ясувати дотримання умов затримання і у разі прийняття відповідного рішення скласти протокол затримання особи,

підозрюваної у вчиненні злочину. Такими повноваженнями наділені лише прокурор і слідчий. До обов'язків вказаних службових осіб входить також проведення перевірки у разі, якщо наявні підстави для обґрунтованої підозри, що доставлення затриманої особи тривало довше, ніж це необхідно (ч. 3 ст. 210 КПК України); повідомлення інших осіб, у тому числі орган (установу), уповноважену законом на надання безоплатної правової допомоги, про затримання (ст. 213 КПК України).

#### Список використаних джерел:

1. Рожнова В. В. До питання про реформування інституту затримання особи в кримінальному процесі / В. В. Рожнова // Проблеми застосування заходів кримінально-процесуального примусу під час досудового провадження: матеріали круглого столу (25 листопада 2011 р., м. Дніпропетровськ). - Дніпропетровськ: ДДУВС, 2011. - С. 147-149.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / за заг. ред. В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М. Є. Шумила. - К. : Юстініан, 2012. - 1224 с.